

Мартиненко В. В.

магістрантка кафедри мистецьких дисциплін, Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

Солдатенко О. І.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецьких
дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

НАТАН РАХЛІН – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДИРИГЕНТ XX СТОРІЧЧЯ

Анотація

У статті розглянуто постать та творчий шлях видатного українського диригента Натана Рахліна.

Ключові слова: Рахлін, Полевик, диригент, режисер-постановник, симфонічний оркестр, музикант, педагог.

На початку ХХІ сторіччя ми прагнемо відродити національну культуру та історію українського народу. В сучасному світі, перенасиченому різноманітною інформацією, дуже важливо пам'ятати про своїх видатних земляків та знати їх творчі здобутки. Ситуація, яка зараз склалась в Україні, ще більше надихає на вивчення української культури, свого рідного міста, краю. В цій статті розглядається творча спадщина Натана Григоровича Рахліна – драматичного режисера-постановника та видатного диригента, земляка, вчителя та ідейного натхненника Василя Івановича Полевика – подвижника у збиранні, збереженні і пропаганді пісенної спадщини Чернігівщини, відомого фольклориста. Натан Григорович синтезував у собі майстерність музиканта, диригента та педагога. Він мав геніальну здатність проникати в саму суть музичного твору, тримав у пам'яті безліч творів.

Натан Григорович Рахлін народився 10 січня 1906 року у місті Сновськ. Батько навчався у Варшавському філармонійному училищі військових капелмейстерів. Повернувшись після навчання до Сновська (колишня назва Щорса), організував маленький самодіяльний клезмерський ансамбль: флейта, кларнет, труба, тромбон, ударні, пара скрипок, контрабас. Саме з клезмерської музики, виступаючи з батьківським ансамблем на танцях, весіллях, у кінотеатрах, супроводжуючи показ німих фільмів, Натан і розпочинав свій творчий шлях до вершин музичної майстерності [1; 3; 4].

У віці 9 років його віддали вчитися до Чернігівського музичного училища, після закінчення якого він працював скрипалем у кінотеатрі Сновська, згодом – керівником весільного оркестру. Після завершення громадянської війни Н. Г. Рахлін служив в оркестрі Київської вищої військової школи, звідки його направили на навчання до Київської консерваторії по класу скрипки до Д. Бертьє. Продовжив навчання на диригентському факультеті Державного музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка. Диригувати духовим оркестром Н. Г. Рахлін почав ще у студентські роки. Закінчивши консерваторію, Натан Григорович працював у Куйбишеві та Харкові, а згодом очолював симфонічний оркестр Донецька. Блискуче майбутнє молодому Н. Г. Рахліну, який виступив на Першому Всесоюзному конкурсі диригентів, передбачав ще Дмитро Шостакович, який подарував диригентові партитуру своєї Одинадцятої симфонії. Композитор уже тоді побачив у Натані Григоровичу диригента величезної сили та таланту, першокласного педагога оркестру. Після приголомшливого успіху на Першому Всесоюзному конкурсі диригентів, у 1937 році він був поставлений на чолі новоствореного Державного симфонічного оркестру УРСР у Києві, де працював впродовж 25 років. Державний симфонічний оркестр був гордістю Києва, а Н. Г. Рахлін – визнаним кумиром. Девізом у його роботі було: «Диригент повинен розкрити свою душу слухачам, оркестру, щоб музика йшла від серця до серця». Кілька років диригент гастролював із різними оркестрами колишнього Союзу. У 1966 році залишився у Казані та до останніх днів життя очолював створений ним же

Симфонічний оркестр Татарської філармонії, до складу якого увійшли переважно випускники Казанської консерваторії, професором якої був сам Н. Г. Рахлін. Помер в Казані 28 червня 1979 року [2; 3].

Натан Григорович був людиною доброю і дуже любив людей, у побуті і спілкуванні він був делікатний, незлобивий (ніколи не ображав музикантів), дещо суперечливий, трохи наївний, не завжди організований, навіть розсіяний. Водночас, як творчий геній, диригент мав титанічну волю, легко підкорюючи собі оркестри. Він у кожному оркестранті знаходив таку рису, яка робила цю людину чарівником та наполягав на тому, що: «Немає і не може бути людини, яка не створила жодного чуда за своє життя» [5].

Натан Григорович Рахлін був неймовірним педагогом. На репетиціях, показуючи кожному з музикантів, на яку звукову подачу він від них чекає, Н. Г. Рахлін голосом гранично точно відтворював тембральний і ритмічний малюнок, передавав характер музичного фрагмента. Під час концерту він, немов «грав» на скрипці, губами показував артикуляцію духової секції. Його оркестри завжди звучали яскраво та наповнено, оскільки він досконало вивчав усі можливості того чи іншого колективу. Н. Г. Рахлін – професійний скрипаль, тромбоніст та кларнетист – знав усе про внутрішнє життя оркестру. Натан Рахлін, як ніхто, відчував природне дихання музики, її живий струм і безпомилково попадав у «золотий перетин» звучання, коли вже всі одностайно дихали з ним – оркестр і публіка.

Ще за життя Н. Г. Рахліна поширювалися легенди про його специфіку вибудовувати репетиційний процес. Все місто знало, що два-три дні репетирували одну сторінку, а потім грали решту без репетицій, але треба було знати той його оркестр і його самого. Він годинами міг ліпити образ звуку, психологічного стану, думки, філософії. Для нього це було життям. [4].

До репертуару оркестру Натана Григоровича входили кращі зразки світової класичної симфонічної музики, виконання яких диригент і оркестр доводили до неймовірної досконалості. Н. Г. Рахлін славився своїми інтерпретаціями великих полотен Бетховена та Чайковського, симфоній

Дворжака, симфонічних поем Ліста та інших. Саме оркестр під керуванням Н. Г. Рахліна вперше виконував твори багатьох українських композиторів, зокрема, Б. Лятошинського, Л. Колодуба, Г. Майбороди. Доля подарувала Натану Григоровичу знайомство з багатьма видатними людьми того часу. Частими гостями в його оселі були О. Білецький, М. Рильський, М. Бажан, брати Майбороди, В. Тольба та ін..[3;4].

Протягом всього життя знаний музикант не поривав зв'язків зі своєю малою батьківщиною. У 1986 року (рік 80-річного ювілею диригента) до Щорса (нині м. Сновск, Чернігівська область) приїздив Державний симфонічний оркестр Татарської АРСР. Завдяки старанням Марка Шпекторова, котрий на той час очолював єврейську громаду в Щорсі, та тодішнього директора Щорської музичної школи Степана Пушкаря, які зуміли «достукатись до високих кабінетів», постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 р. школі було присвоєно ім'я знаменитого земляка [1].

Список використаних джерел:

1. Барабан О. Імені Натана Рахліна. Форум націй. 2010. Травень. С. 8.
2. Горбатюк В., Вишнева А. Музичні адреси Києва» URL: <https://knyga1.wixsite.com/muzychniadresy/---ct6i> (дата звернення 23.04.2022)
3. Єгорова З. Натан Рахлін: шляхи до портрета. Голос України. 2021. 12 січня. С. 14.
4. Натан Рахлін. Біографія URL: <https://www.kino-teatr.ru/kino/acter/m/star/242157/bio/> (дата звернення 24.04.2022)
5. Пухов Э. Натан Рахлин - дирижер с парящими руками. URL: http://www.prostosound.com.ua/klassika/stati/natan_rahlin_dirizher_s_paryaschimi_rukami